

роботи кращих вчених і спеціалістів, виділення додаткового фінансування і виконання дослідно – виробничих заходів в області новітніх технологій.

2. Держкомлісгоспу України ініціювати впровадження в навчальний процес галузевих учбових закладів вивчення дистанційних методів і ГІС-технологій в лісовому господарстві.

3. З метою переведення лісовпорядкування на сучасні ГІС-технології Держкомлісгоспу України виділити капітальні вкладення виробничому об'єднанню "Укрдержліспроект" для придбання аерофотознімків, сучасної комп'ютерної техніки та оновлення програмно – апаратних комплексів.

4. Лісовпорядкуванню сумісно з Авіалініями України вишукати здешевлену технологію аерофотозйомки лісів, в тому числі шляхом проведення зйомки в масштабі 1:40000 з подальшим камеральним укрупненням фотознімків до масштабу 1:10000.

5. Держкомлісгоспу налагодити співробітництво з Національним космічним агентством України та Українським центром менеджменту Землі і ресурсів у використанні космічної зйомки для вивчення наслідків стихійних явищ і пожеж на території лісового фонду, а також аерокосмічного моніторингу за подальшим станом таких територій.

Література

1. Булавін Є.С. Применение банка экспериментальных таксационных данных для актуализации базы данных лесного фонда при проведении непрерывного лесоустройства на основе ГИС – технологий// Материалы Второго Всероссийского совещания. – М.: 1998. – С. 61-63.

2. Гиряев М.Д. Опыт и перспективы применения аэрокосмической информации в лесном хозяйстве// Материалы Второго Всероссийского совещания. – М.: 1998. – С. 6-13.

3. Сухих В.М., Жирін В.І. Об информативности материалов космических съемок, получаемых с современных гражданских космических аппаратов// Доклады III Всероссийской конференции. – М.: 2002. – С. 207-213.

УДК 630.4:658.2

Аспір. С.Є. Дяків – УкрДЛТУ

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ "ГАЛСІЛЬЛІСУ" У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Даються основні розробки перспективної програми розвитку підприємств "Галсільлісу" у процесі трансформації економіки України.

Doctorate S.Ye. Dyakiv – USUFWT

Peculiarities of formation and development of "Halsillis" enterprises in process of transformation of Ukraine's economy

This article deals with the main workings out of the perspective program concerning the development of "Halsillis" enterprises in process of transforming Ukraine's economy.

В Україні у всіх сферах йде процес трансформування економіки, в тому числі у лісовому господарстві. На рубежі 20 і 21-го сторіч ситуація із за-

безпеченням країни лісосировинними і лісопаперовими матеріалами суттєво погіршилася внаслідок значного скорочення імпорту деревини з Росії та зменшення її заготівлі у власних лісах у зв'язку з Чорнобильською катастрофою та "екологізацією" всього лісового господарства.

Ліси перебувають у постійному користуванні великої кількості підприємств, установ і організацій, підпорядкованих понад тридцять міністерствам і відомствам України (Мінлісгоспу – 59 %, Мінсільгосппроду – 23 %, Мінпрому – 12 % тощо). Ведення лісового господарства в лісах здійснюють близько 300 спеціалізованих підприємств (держлісгосп, лісокомбінати, лісомисливські господарства, національні природні парки тощо), а приблизно на половині території лісів колективних сільськогосподарських підприємств – міжгосподарські лісгоспи, в тому числі і підприємства "Галсільлісу" [5].

Для нормального функціонування галузі Мінекономіки була розроблена і затверджена Кабінетом Міністрів України 2 серпня 1993 року "Програма розвитку лісогосподарського і лісопромислового комплексів України на період до 2015 року", а також більш детальна галузева "Програма розвитку лісового господарства України на 1993-2015 роки".

Реформи, що відбуваються у лісовому господарстві, вписуються у загальну концепцію соціально-економічних перетворень, викладених Президентом України. Для подальшого вдосконалення системи державного управління у країні стосовно лісової галузі вирішуються ряд концептуальних проблем, серед яких є такі:

1. Формування державного сектора економіки, управління державною власністю. Продукція лісового господарства має біосоціальну спрямованість. У галузі вирішуються глобальні й специфічні природоохоронні питання. Тому лісове господарство внаслідок об'єктивних природних, економічних і соціальних факторів на всіх етапах реформування економіки країни мало б бути структурованим у державний сектор економіки, а управляти ним повинен спеціалізований самостійний державний орган.

2. Чітке розмежування владно управлінських повноважень законодавчої та виконавчої гілок влади, їх координація. Реалізація цього концептуального принципу вбачається в недопущенні дублювання функцій органів місцевого самоврядування і державного управління лісами. Органи місцевого самоврядування повинні б регулювати свої взаємовідносини з лісокористувачами через економіко-правовий механізм адміністративно-територіальної співпорядкованості сторін та податкову систему. Функції щодо управління лісами повинні б бути покладені на спеціалізовані державні структури.

3. Поетапна демонополізація управління державною власністю в особі підвідомчих підприємств. Вказаний принцип зобов'язує Мінлісгосп у ринкових умовах стати позавідомчим державним органом по управлінню лісами, досягаючи при цьому функції управління виробничою діяльністю безпосередньо підприємствами. Тому Мінлісгосп повинен функціонувати як координаційний орган, що визначає лісову політику у державі; тобто бути центром науково-технічної і прогнозової політики. Виходячи з цього, а також врахо-

вуючи загальнодержавні інтереси, важливою є розробка ряду програм державного та галузевого рівнів:

- програма посилення еколого-захисних функцій лісів та підвищення їх стійкості до зростаючого антропогенного навантаження;
- програма збільшення обсягів лісокористування та зменшення лісодефіциту;
- програма боротьби з водною і вітровою ерозією, захисту рік та водоймищ методами лісової меліорації та інші.

4. Перенесення центру ваги економічних рішень на регіональний рівень. Згідно з цим принципом в ринкових умовах необхідно створити дворівневу організаційну структуру управління лісовим господарством: Мінлігосп – регіональне (обласне) управління лісового господарства. Причому, такий процес реформування може успішно здійснюватися тільки за умови ефективного контролю Мінлігоспу.

5. Формування спеціальних бюджетних та позабюджетних фондів. Для реалізації цього принципу доцільним було б створення лісового бюджету, основу якого повинні складати платежі за користування лісовими ресурсами. Тому нарізла необхідність визначення принципів фінансування лісового господарства, розробки відповідної нормативно-фінансової документації. Додатковими джерелами фінансування лісового господарства могли б бути субсидії держави, місцевих органів управління тощо.

В умовах ринкового господарювання головним питанням стоїть вдосконалення системи управління галуззю і формування нових економічних відносин. Особливого значення набуває впровадження плати за використання всіх видів лісових ресурсів, удосконалення організації лісокористування і ринкових принципів розподілу лісових матеріалів, приватизація виробничих фондів державних лісгосподарських підприємств. У зв'язку з цим постає необхідність регулювання лісових відносин у державному масштабі, посилення і конкретизація завдань державної служби управління лісами, забезпечення її сучасними технологічними засобами, підготовки спеціалістів в умовах ринку.

Незважаючи на значні реформи, які проводяться в лісовій галузі, великій частині лісів загрожує деградація і знищення. Особливо це стосується колгоспних лісів, де відверто нехтують будь-якими правилами ведення лісового господарства (відсутні охорона і захист лісонасаджень, йде самочинна хижацька експлуатація, палахкотять лісові пожежі, знищуючи сотні гектарів).

Ліси, якими користуються сільськогосподарські підприємства, займають площу близько 3 млн. га, або 26 % лісового фонду України. Значна частина цих лісів знаходиться у користуванні господарств, які не мають спеціалізованих лісгосподарських підрозділів, що у складних соціально-економічних умовах призводить до неконтрольованого використання лісових ресурсів, як вже було сказано. Нинішній стан таких лісів вимагає негайного проведення ряду заходів, спрямованих на їх збереження і підвищення продуктивності.

Таким чином, державі необхідно значно більше зосередити свої зусилля на покращенні стану цих лісів, бо вони відіграють немаловажну роль в її економіці.

Внаслідок проведення економічних трансформацій в галузі лісового господарства рішенням Львівської обласної Ради від 8 лютого 2000 року № 249 "Про реформування лісового господарства у системі агропромислового комплексу області", керуючись п. 20 ст. 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", було створене спеціалізоване лісгосподарське підприємство "Галсільліс".

Метою діяльності даного підприємства є ведення лісового господарства на землях лісового фонду і землях, непридатних для сільськогосподарського використання, переданих підприємству у постійне користування зі складу земель агроформувань або земель запасу сільських рад відповідно до ст. 4 і ст. 7 Земельного кодексу України [1] та ст. 9 Лісового кодексу України [2].

На переданих підприємству землях лісового фонду, воно здійснює всі види спеціального використання лісових ресурсів. Воно (підприємство) також може використовувати ці землі для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей. Також на власних та орендованих потужностях здійснюється переробка заготовленої та придбаної лісопродукції. Підприємство реалізує свою продукцію суб'єктам господарювання і населенню, а також може здійснювати іншу діяльність, не заборонену чинним законодавством України.

Отже, вкрай необхідно розробляти і дотримуватися вже перевіреної виваженої економічної стратегії і тактики, велику увагу при цьому приділяючи міжгосподарським лігоспам, які перебувають у значно гіршому становищі, від держлісгоспів. А в цілому, в Україні необхідно розробити нову модель лісового господарства і лісокористування, яка об'єднувала б економічні, соціальні й екологічні цілі господарювання. У ній слід передбачити збільшення лісистості території, підвищення біологічної стійкості і продуктивності насаджень, вирівнювання вікової структури лісів, уточнення віку рубок головного користування згідно з принципами господарювання за цільовими програмами, ефективне використання лісостанів, збільшення обсягів заготівлі деревини з одночасним посиленням захисних функцій лісів, раціональне використання деревини та припинення її експорту в інші країни.

Таким чином, у період трансформації правильне ведення лісового господарства істотно впливає на розвиток національної економіки та соціальної сфери, сприяє підвищенню ролі лісів планети в оздоровленні навколишнього середовища. Для цього необхідно мати виважену лісову політику щодо збільшення заліснення території і підвищення продуктивності та стійкості лісових систем, яка б спиралася на впливову екологічно спрямовану систему економічних інструментів. А лісгосподарським підприємствам слід дотримуватися і вибирати такі шляхи розвитку, які б сприяли розвитку економіки, не завдаючи при цьому шкоди ні собі, ні державі.

Література

1. Земельний кодекс України.
2. Лісовий кодекс України.
3. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ століття). – К., 1997. – С. 455.
4. Туниця Ю., Дейнека А. Рекомендації круглого столу "Напрямки використання лісосировинних ресурсів Львівщини"// Деревообробник. – № 5 (5). – 5-18 червня 2000 р.
5. Самоплавський В.І. Лісова галузь України: погляд у майбутнє// Лісовий журнал. – 1994, № 3. – С. 2-6.
6. Снякевич І. Система інструментів лісової політики. Яким чином її формувати та ефективно використовувати// Деревообробник. – № 16 (16). – 20 листопада – 4 грудня. – 2000 р.
7. Статут обласного комунального спеціалізованого лісгосподарського підприємства "Галсільліс".

УДК 336.22

Аспір. М.Б. Лаврів¹ – м. Івано-Франківськ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто практику місцевого оподаткування в Україні. Проаналізовано сукупні і середньодушові надходження місцевих податків у територіальному розрізі і за видами місцевих бюджетів, а також їх динаміку. Досліджено структуру надходжень від місцевого оподаткування, їх роль у місцевих бюджетах різних рівнів. Сформульовані основні проблеми діючої системи.

Ключові слова: місцеві податки і збори, місцеве самоврядування, місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів.

Doctorate M.B. Lavriv – Precarpathian University named after V. Stefanyk

Modern problems of the local taxation in Ukraine

The acting practice of the local taxation is considered. Local taxes and duties receipts in the territorial division and in accordance with local budgets kinds are analyzed. Total sum receipts dynamics and per head are defined. The local taxation receipts structure, its role in a local budget formation at all of the levels are explained. Key drawbacks of the contemporary local taxation are formulated.

Key words: local taxes and duties, municipal government, local budget, local taxation, local budget expenses, local budget receipts.

Розвиток самоврядування в Україні неможливий без адекватного реформування системи місцевого оподаткування, оскільки остання є не лише методом формування доходів місцевих бюджетів, але та ознакою фінансової незалежності місцевих органів влади, а також важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку на місцевому рівні.

Правове регулювання місцевого оподаткування в Україні почалося після прийняття Декрету Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 20.05.1993 р., який залишається основним нормативним актом у цій сфері. З 1994 р. у державі спостерігається постійне зростання абсолютних розмірів надходжень місцевих податків і зборів, хоча з 1999 р. темпи зростан-

¹ кафедра фінансів, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника

ня їх скорочувалися (табл. 1). В умовах зміни споживчих цін номінальна зміна надходжень не відображає реальної їх динаміки, тому при визначенні останньої необхідно враховувати індекс інфляції. Реальні темпи зростання надходжень від місцевого оподаткування значно нижчі, ніж номінальні, а з 1998 р. відбувається неухильне скорочення реальної величини надходжень місцевих податків і зборів.

Табл. 1. Основні показники виконання бюджетів України (загальний і спеціальний фонди разом)*

Показники	Роки							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Доходи зведеного бюджету, млн. грн.	5231	20690	30219	28112	28916	32876	48444	53975
Зміна відносно попереднього року, %		у 4 р.	46,1	-7,0	2,9	13,7	47,4	11,4
Доходи місцевих бюджетів, тис. грн. ¹	1803	8642	10952	12138	13211	13152	14312	17611
Зміна відносно попереднього року, %	1911	у 4,8 р.	26,7	10,8	8,8	-0,4	8,8	23,1
Видатки місцевих бюджетів, тис. грн.		9547	11761	13690	15019	15816	16994	22245
Зміна відносно попереднього року, %		у 5 р.	23,2	16,4	9,7	5,3	7,4	30,9
Надходження місцевих податків і зборів, тис. грн. ²	9	125	285	360	392	442	485	514
Зміна відносно попереднього року, %								
номінальна		у 13,9 р.	у 2,3 р.	26,3	8,9	12,8	9,7	6,0
реальна ³		у 5 р.	63,2	14,7	-9,3	-5,4	-12,8	-5,2
Питома вага місцевих податків і зборів, %								
у доходах зведеного бюджету	0,2	0,6	0,9	1,3	1,4	1,3	1,0	1,0
у доходах місцевих бюджетів	0,5	1,4	2,6	3,0	3,0	3,4	3,4	2,9
у видатках місцевих бюджетів	0,5	1,3	2,4	2,6	2,6	2,8	2,9	2,3

Примітка: * розраховано автором за матеріалами Міністерства фінансів України [1] та Групи фінансового аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету [2].

Важливим кількісним показником рівня фінансової автономії місцевих органів влади є питома вага надходжень до місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів. Вона характеризує частину доходів, яка формується за рахунок податків і зборів, встановлених місцевими органами влади, у 1994-1999 рр. значення цього показника зростало з 0,5 % до 3,4 %, а у 2001 р. скоротилася до 3 %. Аналогічною була тенденція щодо питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах зведеного бюджету. У 2001 р. вона становила лише 1 %.

Оскільки частина доходів місцевих бюджетів формується за рахунок міжбюджетних трансфертів, на наш погляд, доцільно встановити частину витрат місцевих органів влади, які покриваються за рахунок місцевих податків і зборів, тобто визначити питому вагу останніх у видатках місцевих бюджетів. Результати розрахунку свідчать про стійке зростання цього показника, хоча його величина і в жоден з років досліджуваного періоду не перевищувала 3 %.

Дані про надходження від місцевого оподаткування в розрізі адміністративно-територіальних одиниць, представлені у табл. 2, свідчать про таке:

¹ Без офіційних трансфертів.

² Не враховуючи кошти, що передаються до державного бюджету та за взаємними розрахунками.

³ З урахуванням індексу споживчих цін заданими: Бюлетень НБУ. – 2002, №1 – С. 48-49.